

Παρατηρήσεις στο ΣυμβΠλημΧαν 76/2026 - Προσδιορισμός της έννοιας «στα πλαίσια εγκληματικής οργάνωσης» στο αρ. 286 ΚΠΔ

Συγγραφέας: Θοδωρής Καραγιάννης, Δικηγόρος, Υπ. ΔΝ, Ειδ. Επιστήμονας Νομικής Σχολής Ευρωπαϊκού Πανεπιστημίου Κύπρου

Μέσο Δημοσίευσης: ΤΝΠ QUALEX, ΠοινΔικ, 3/2026, σελ. 282 - 284

A. Σύνοψη υπόθεσης

Στη συγκεκριμένη περίπτωση, το Συμβούλιο Πλημμελειοδικών Χανίων κλήθηκε να επιλύσει τη διαφορά μεταξύ της Εισαγγελέως Χανίων και της αρμόδιας Ανακρίτριας αναφορικά με την επιβολή ή όχι προσωρινής κράτησης στους κατηγορούμενους για τα εγκλήματα α) του εμπρησμού, από τον οποίο, μπορούσε να προκύψει κίνδυνος για άνθρωπο κατ' αρ. 264 παρ. 1 περ. β' ΠΚ (με πλαίσιο ποινής κάθειρξη έως 10 έτη), β) της διακεκριμένης περίπτωσης φθοράς ξένης ιδιοκτησίας (με φωτιά) τελεσθείσας από κοινού κατ' αρ. 378 παρ 2-1 εδ. α' του ΠΚ και γ) της οργάνωσης με άλλους με σκοπό τη διάπραξη κακουργήματος κατ' αρ. 187 παρ. 3 εδ. α' ΠΚ, όπου κάποιοι συμμετείχαν ως αυτοουργοί και κάποιοι ως συμμετοχοί.

Συγκεκριμένα, η αρμόδια Εισαγγελέας γνωμοδότησε να επιβληθεί, στο σύνολο των κατηγορουμένων, για τα ανωτέρω αδικήματα, προσωρινή κράτηση. Η Ανακρίτρια Χανίων διαφώνησε θεωρώντας, ότι, αφού η ανωτέρω κακουργηματική πράξη τελέσθηκε στο πλαίσιο οργάνωσης με άλλους με σκοπό της διάπραξη κακουργήματος, ήτοι της «συμμορίας» κατ' αρ. 187 παρ. 3 εδ. α' ΠΚ και όχι στο πλαίσιο «εγκληματικής οργάνωσης» του αρ. 187 παρ. 1 και 2 ΠΚ, δεν συντρέχουν οι όροι του αρ. 286 εδ. β' ΚΠΔ. Με αυτό το σκεπτικό πρότεινε την επιβολή συγκεκριμένων περιοριστικών όρων.

Συμπερασματικά, Ανακρίτρια και Εισαγγελέας συμφώνησαν ότι, για το σύνολο των κατηγορουμένων, προέκυψαν σοβαρές ενδείξεις ενοχής για την κακουργηματική πράξη,

Σελ. 283

όπως αποδίδεται σε αυτούς. Επίσης, συμφώνησαν ότι δεν μπορούν να κριθούν ύποπτοι φυγής, καθώς δεν συντρέχουν τα κριτήρια που περιοριστικά θέτει το αρ. 286 παρ. 1 περ. α' ΚΠΔ («δεν έχει γνωστή διαμονή στη χώρα ή έχει κάνει προπαρασκευαστικές ενέργειες» κ.λπ.), ούτε βέβαια μπορούν να κριθούν ύποπτοι τέλεσης νέων πράξεων με τα κριτήρια του αρ. 286 παρ. 1 περ. β' ΚΠΔ, καθώς οι κατηγορούμενοι διέθεταν όλοι λευκό ποινικό μητρώο.

B. Αντικείμενο διαφωνίας

Η ανωτέρω διαφωνία έγκειται στο αν πληρούνται οι προϋποθέσεις επιβολής προσωρινής κράτησης στους κατηγορούμενους, για την αποδιδόμενη κακουργηματική πράξη του εμπρησμού, από τον οποίο μπορεί να προκύψει κίνδυνος για άνθρωπο, με πλαίσιο ποινής πρόσκαιρη κάθειρξη με ανώτατο όριο τα 10 έτη, ενώ τους αποδίδεται ότι τελέστηκε στα πλαίσια της «εγκληματικής συμμορίας».

Ουσιαστικά, αντικείμενο της διαφωνίας αποτέλεσε το ερώτημα, αν στο αρ. 286 παρ. 1 εδ. β' ΚΠΔ και συγκεκριμένα στον όρο «στο πλαίσιο εγκληματικής ή τρομοκρατικής οργάνωσης» περιλαμβάνεται και η «εγκληματική συμμορία» (αρ. 187 παρ. 3 ΠΚ) ή μόνο η «εγκληματική οργάνωση» (παρ. 1 και 2). Το ζήτημα αυτό φαίνεται να μην έχει αντιμετωπιστεί μέχρι τώρα νομολογιακά, ενώ έχει απασχολήσει περιορισμένα τη θεωρία.

Γ. Εισαγγελική πρόταση

Η αρμόδια εισαγγελέας κατά την πρότασή της στο συμβούλιο, που κλήθηκε να επιλύσει τη σχετική διαφωνία, τάχθηκε υπέρ της απόψεως της εισαγγελέως, που γνωμοδότησε για την προσωρινή κράτηση. Υποστήριξε, ότι για το αδίκημα του εμπρησμού, από τον οποίο μπορούσε να προκύψει κίνδυνος για άνθρωπο κατ' αρ. 264 παρ. 2 περ. β' ΠΚ με πλαίσιο ποινής πρόσκαιρη κάθειρξη μέχρι 10 έτη, εφόσον συρρέει με την «εγκληματική συμμορία» κατ' αρ. 187 παρ. 3 ΠΚ, μπορεί να επιβληθεί προσωρινή κράτηση, ήτοι να υπαχθεί στις προϋποθέσεις του αρ. 286 της παρ. 1 του εδ. β' ΚΠΔ. Η ανωτέρω άποψη της στηρίχθηκε ως εξής:

Αρχικά, στη γραμματική διατύπωση του αρ. 286 παρ. 1 εδ. β' ΚΠΔ αναφέρεται «αν το έγκλημα τελέστηκε ή στα πλαίσια εγκληματικής οργάνωσης». Το αρ. 187 ΠΚ τιτλοφορείται εν συνόλω «Εγκληματική οργάνωση», χωρίς

περαιτέρω διακρίσεις και ανεξαρτήτως αν προβλέπει διακεκριμένες και προνομιούχες περιπτώσεις στις επιμέρους παραγράφους, τίτλος που συμπεριλαμβάνει και την «εγκληματική συμμορία» της παρ. 3, επιχείρημα που ενισχύεται από την Α.Υ. της παρ. 3, όπου αναφέρεται ότι «Όποιος, εκτός από την περίπτωση της πρώτης παραγράφου, οργανώνεται» σε συνδυασμό με την αιτιολογική έκθεση του νόμου¹, που αναφέρει ότι «για να υπάρχει συμμορία δεν αρκεί απλή σύμπτωση βουλήσεων, αλλά απαιτείται σύσταση οργάνωσης με στοιχειώδη έστω δομή», ερμηνεία² που υιοθετεί και η νομολογία του Αρείου Πάγου³ (ΑΠ 861/2023, 278/2022 253/2021, 527/2020). Άρα, δυνάμει των ανωτέρω προκύπτει ότι στη γραμματική διατύπωση του αρ. 286 παρ. 1 περ. β' εμπίπτει και η «εγκληματική συμμορία», αφού ως πυρήνα της έχει την οργάνωση με στοιχειώδη έστω δομή.

Κατά την εισαγγελική πρόταση, η ανωτέρω θέση ενισχύεται και από τη διατύπωση του αρ. 22 παρ. 2 του ν. 4139/2013, στην οποία ο νομοθέτης ορίζει διακεκριμένη περίπτωση διακίνησης ναρκωτικών, όταν ο δράστης «ενεργεί κάποια από τις πράξεις των άρθρων 20 και 21 παράγραφος 1α στο πλαίσιο εγκληματικής οργάνωσης, όπως αυτή ορίζεται στα άρθρα 187 και 187Α του Ποινικού Κώδικα».

Με τις ανωτέρω σκέψεις η αρμόδια εισαγγελέας κατέληξε ότι «στο αρ. 286 ΚΠΔ γίνεται αναφορά σε εγκληματική οργάνωση, χωρίς περαιτέρω διάκριση, η δε εγκληματική οργάνωση (συμμορία) αποτελεί κατά τις παραδοχές του ΑΠ εγκληματική οργάνωση με στοιχειώδη δομή και εντάσσεται στο πλαίσιο της διάταξης του αρ. 187 ΠΚ που τιτλοφορείται «εγκληματική οργάνωση» φρονούμε ότι η διάταξη του αρ. 187 παρ. 3 εδ. α' ΠΚ μπορεί να αποτελεί κριτήριο για την επιβολή προσωρινής κράτησης, εφόσον συντρέχουν και οι λοιποί όροι».

Ένα ακόμη επιχείρημα (εξ αντιδιαστολής), που θα μπορούσε να στηρίξει την ανωτέρω θέση, είναι η γραμματική διατύπωση του αρ. 111 παρ. 4 ΚΠΔ, στην οποία ο νομοθέτης θέτει ως απόλυτο κριτήριο της υπαγωγής στο Τριμελές Εφετείο Κακουργημάτων, την ύπαρξη κατηγορίας για τα κακουργήματα του αρ. 187 ΠΚ. Συγκεκριμένα, ο νομοθέτης αναφέρει: «Τα κακουργήματα τα οποία τελούνται υπό τις συνθήκες του άρθρου 187Α ΠΚ χαρακτηρίζονται ως τρομοκρατικές πράξεις και τα κακουργήματα που προβλέπονται στα άρθρα 187 και 187Β ΠΚ, καθώς και τα συναφή με αυτά πλημμελήματα και κακουργήματα, ανεξαρτήτως της βαρύτητάς τους». Όταν ο νομοθέτης, λοιπόν, θέλησε από το αρ. 187 ΠΚ να ξεχωρίσει τις κακουργηματικές περιπτώσεις, το όρισε ρητά αναφερόμενος σε αυτές.

Δ. Το Συμβούλιο – Επίλυση διαφοράς

Το Συμβούλιο Πλημμελειοδικών Χανίων έλυσε τη διαφωνία υπέρ της Ανακρίτριας, θεωρώντας ουσιαστικά ότι δεν επιτρέπεται στην παρούσα περίπτωση η επιβολή προσωρινής κράτησης. Κατά τη γνώμη του γράφοντος, ορθά λύθηκε η προκύψασα διαφωνία με τα επιχειρήματα, που το Συμβούλιο αναφέρει και όσα επιπλέον παρατίθενται παρακάτω.

Αρχικά, η επικινδυνότητα ως κριτήριο διαφοροποίησης των δύο διαφορετικών μορφών, ήτοι της «εγκληματικής οργάνωσης» και της «συμμορίας». Από την ίδια τη γραμματική διατύπωση του αρ. 187 παρ. 1 ΠΚ προκύπτει, ότι για την «εγκληματική οργάνωση» απαιτείται να πληρούνται τρία κριτήρια (εννοιολογικά γνωρίσματα), που συνθέτουν την εικόνα αυτής, ήτοι ένα ποιοτικό (επιχειρησιακά δομημένη οργάνωση), ένα ποσοτικό (τρία ή περισσότερα πρόσωπα) και ένα χρονικό (διάρκεια εγκληματικής δράσης). Η αιτιολογική έκθεση του νόμου⁴ αναφέρει ως αναγκαία προϋπόθεση για τη συγκρότηση του εγκλήματος την ύπαρξη επιχειρησιακά δομημένης οργάνωσης, «Με τον όρο αυτό αποδίδεται επίσης ο «πραγματοπαγής» χαρακτήρας της οργάνωσης, που τη διακρίνει σαφώς από τις ομάδες με προσωποπαγή δομή, η επικινδυνότητα των οποίων είναι

Σελ. 284

σαφώς μειωμένη, όπως και η εμβέλεια της εγκληματικής τους δράσης, διαφοροποίηση που γίνεται δεκτή και από τη νομολογία⁵». Επίσης, διευκρινίζεται ότι η «εγκληματική οργάνωση» πρέπει να διακρίνεται για τη διαρκή εγκληματική δράση, γεγονός που επίσης ενισχύει την επικινδυνότητα της σε αντίθεση με τη «συμμορία».

Πλέον των ανωτέρω, η νομολογία⁶ ορίζει ότι κριτήριο διάκρισης ενός μέλους σε μια «εγκληματική οργάνωση», πρέπει να είναι το γεγονός ότι το μέλος έχει υποτάξει την ατομική του βούληση στην ενιαία βούληση της οργάνωσης (ενώ ο τρίτος υποστηρικτής διατηρεί την ατομική του βούληση) και αναλαμβάνει να διεκπεραιώσει συγκεκριμένα καθήκοντα μέσα στην οργάνωση, που του έχουν ανατεθεί και είναι πρόσφορα να επιφέρουν την επίτευξη του σκοπού της οργάνωσης, γνωρίζοντας ότι με τις ενέργειές του συμβάλλει στον εγκληματικό σκοπό αυτής και με τη βούληση να συνδράμει στην εκπλήρωση του σκοπού της σε βάθος χρόνου και όχι ευκαιριακά, απαίτηση που δεν ενυπάρχει στα μέλη της «εγκληματικής συμμορίας». Δυνάμει του ανωτέρω σκεπτικού η διατύπωση στο αρ. 286 παρ. 1 ΚΠΔ «στο πλαίσιο εγκληματικής οργάνωσης» σαφώς αναφέρεται μόνο στην

τέλεση του κακούργηματος του αρ. 187 παρ. 1 και 2 ΠΚ, λόγω ακριβώς της διαφοροποίησής της ως προς τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της και την επικινδυνότητα σε σχέση με τη «συμμορία».

Το Συμβούλιο, επίσης, προβαίνει στη συστηματική ερμηνεία της διάταξης του αρ. 292 παρ. 2 εδ τελ. ΚΠΔ (όπως τροποποιήθηκε με τα αρ. 91 και 128 παρ. 1 Ν. 5090/2024 και διαμορφώθηκε ως άνω με το αρ. 37 Ν. 5172/2025), η οποία αναφέρεται στη διάρκεια της επιβληθείσας προσωρινής κράτησης. Το ανωτέρω άρθρο κάνει διαζευκτική αναφορά «αν αυτά τελέστηκαν στο πλαίσιο εγκληματικής ή τρομοκρατικής οργάνωσης ή συμμορίας», γεγονός που αναδεικνύει ότι, όπου ο δικονομικός νομοθέτης ήθελε να συμπεριλάβει τη «συμμορία» στην έννοια της εγκληματικής οργάνωσης το ανέφερε ρητά. Μάλιστα, προς επίρρωση του ανωτέρω, το σχετικό άρθρο (αρ. 292 παρ. 2 εδ τελ. ΚΠΔ), όχι απλά βρίσκεται στο ίδιο κεφάλαιο του ΚΠΔ, αλλά λύνει ένα απόλυτα συγγενές δικονομικό ζήτημα (συγκριτικά με το αρ. 111 παρ. 4 ΚΠΔ) ως συνέπεια της τέλεσης πράξης στα πλαίσια εγκληματικής οργάνωσης, ήτοι τη διάρκεια αυτής, που επιβλήθηκε με τους όρους του αρ 286 ΚΠΔ.

Ένα ακόμα σημαντικό επιχείρημα ανάγεται στην ιστορική εξέλιξη του άρθρου 286 ΚΠΔ. Συγκεκριμένα, ο νομοθέτης εισήγαγε το συγκεκριμένο κριτήριο, ήτοι την τέλεση κακούργηματικών πράξεων (πλασίου ποινής μέχρι 10 έτη κάθειρξη) στα πλαίσια εγκληματικής οργάνωσης με το αρ. 31 παρ. 1 του Ν. 4055/2012.⁷ Από τότε μέχρι σήμερα, παρά τις πολλές αλλαγές που ακολουθήσαν στον ΚΠΔ, η ανωτέρω διατύπωση παραμένει αναλλοίωτη. Το 2012, όμως, όταν ο νομοθέτης θέσπισε τη συγκεκριμένη διάταξη είχε ως σημείο αναφοράς το αρ. 187 ΠΚ στην τότε μορφή του, που προέβλεπε τη συμμορία στο αρ. 187 παρ. 5 ΠΚ: «Όποιος, εκτός από τις περιπτώσεις της παραγράφου 1, ενώνεται με άλλον για να διαπράξει κακούργημα (συμμορία), τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον έξι μηνών». Γίνεται αντιληπτό από την απλή ανάγνωση ότι, όταν εισήχθη η συγκεκριμένη διατύπωση στο αρ. 286 ΚΠΔ για την αντικειμενική υπόσταση της συμμορίας, δεν υπήρχε ως στοιχείο αυτής η έννοια της οργάνωσης, με στοιχειώδη έστω δομή, αλλά περιοριζόταν στην απλή ένωση.

Την λύση του Συμβουλίου έχει υποστηρίξει και η θεωρία⁸. Στο περιορισμένο σημείο, που την έχει απασχολήσει το σχετικό ζήτημα, υποστηρίζει ότι στο αρ. 286 παρ. 1 εδ. β ΚΠΔ η αναφορά «στα πλαίσια εγκληματικής οργάνωσης» δεν περιλαμβάνει την έννοια της συμμορίας της παρ. 3 του αρ. 187 ΠΚ και μάλιστα χαρακτηριστικό το συμπέρασμα, που εξαγεί⁹ στη συγκριτική ερμηνεία των αρ. 286 και 292 ΚΠΔ, όπου ξενίζει «η υιοθέτηση του κριτηρίου της τέλεσης του κακούργηματος στο πλαίσιο απλής συμμορίας, όταν για την αρχική επιβολή της προσωρινής κράτησης αυτό δεν είναι αρκετό και αξιώνεται εγκληματική οργάνωση».

Υπέρ της ανωτέρω θέσης είναι και η ίδια η φύση της «εγκληματικής συμμορίας» και οι ουσιαστικές και δικονομικές συνέπειες, που προβλέπει η τέλεσή της σε συρροή με τα έτερα αδικήματα σε όλο το εύρος του ΠΚ και του ΚΠΔ σε σχέση με την εγκληματική οργάνωση κατ'αρ. 187 παρ. 1 ΠΚ. Συγκεκριμένα, η συμμορία έχει πλαίσιο ποινής φυλάκισης τουλάχιστον 6 μηνών και αυτοτελώς εκδικάζεται από το Μονομελές Πλημμελειοδικείο, ενώ σε περίπτωση που συρρέει με έτερα αδικήματα δεν επηρεάζει την αρμοδιότητα των συρρεόντων αδικημάτων, καθώς δεν εντάσσεται στην ρήτρα αρμοδιότητας του Τριμελούς Εφετείου της παρ. 4 του αρ. 111 ΚΠΔ, που συμπαρασύρει το σύνολο των συρρεόντων αδικημάτων της παρ.1 στο Τριμελές Εφετείο. Επιπλέον, στο αρ. 292 ΚΠΔ, όπως αναφέρθηκε ήδη, η συμμορία δεν επηρεάζει τη δυνατότητα παράτασης της προσωρινής κράτησης για αδικήματα με πλαίσιο ποινής μέχρι 10 έτη, όπως προβλέπεται στο αρ. 292 παρ. 1 εδ. 4 ΚΠΔ. Δεν μπορεί να μην αναφερθεί και η διαφορετική αντιμετώπιση στη δικονομική φύσης διάταξη του αρ. 497 ΚΠΔ, καθώς με το αρ. 187 παρ. 6 ΠΚ προβλέπεται ρητά η απαγόρευση χορήγησης ανασταλτικής δύναμης στην έφεση για το σύνολο των συρρεόντων αδικημάτων με το αρ. 187 παρ. 1 ΠΚ, γεγονός που αντίθετα επιτρέπεται στην περίπτωση της συμμορίας. Ομοίως, με το αρ. 187 παρ. 5 ΠΚ μόνο η «εγκληματική οργάνωση» της παρ. 1 εκπίπτει, κατ'εξαίρεση των αρ. 6 και 7 ΠΚ, από τον όρο του διττού αξιοποιήσιμου για τη δίωξη πράξεων, που συνέβησαν στο εξωτερικό με τους όρους των ανωτέρω άρθρων.

Τέλος, αξίζει να αναφερθεί ότι, αν και το αρ. 187 ΠΚ, από τη θέσπισή του είχε ως τίτλο εν γένει «εγκληματική οργάνωση», είναι παγιωμένη σε θεωρία και νομολογία η ρητή διάκριση ανάμεσα σε «εγκληματική οργάνωση», που αναφέρεται στις κακούργηματικές περιπτώσεις του άρθρου και σε «συμμορία» που αναφέρεται στην πλημμεληματική περίπτωση, παρά τον γενικό τίτλο του άρθρου, αναφορά που δικαιολογεί πλήρως την ανωτέρω θέση.

¹ 1 . Αιτιολογική έκθεση στο σχέδιο νόμου «Κύρωση του Ποινικού Κώδικα», άρθρο 187, σ. 42.

² 2 . «Εγκληματική οργάνωση (συμμορία) υφίσταται όταν το έγκλημα τελείται όταν ο δράστης «οργανώνεται» με άλλον για να διαπράξουν κακούργημα. Διευκρινίζεται με τον τρόπο αυτό, ότι για να υπάρξει συμμορία δεν αρκεί απλή σύμπτωση βουλήσεων, αλλά απαιτείται σύσταση οργάνωσης με στοιχειώδη έστω δομή, ενώ απαιτείται και η ύπαρξη συμφωνίας, για την από κοινού τέλεση των αξιοποιήσιμων πράξεων.»

³ 3 . ΑΠ 861/2023, 278/2022, ΤΝΠ QUALEX.

- ⁴ 4 . Αιτ'Εκθ., ό.π.
- ⁵ 5 . ΑΠ 173/2025, ΑΠ 308/2024, ΤΝΠ QUALEX.
- ⁶ 6 . ΑΠ 565/2025, ΑΠ 173/2025, 1133/2023, 1122/2023, ΤΝΠ QUALEX.
- ⁷ 7 . ΦΕΚ Α' 51/12.3.2012, με έναρξη ισχύος από 2.4.2012.
- ⁸ 8 . Χριστοδουλόπουλος Ε. σε Ζαχαριάδη Α./Μαργαρίτη Λ. (επιμ.), Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Ερμηνεία κατ'άρθρο του Ν. 4620/2019 – Όπως ισχύει μετά του Ν. 5090/2024, 5095/2024, τ. Ι, 2η έκδ., 2024, αρ 286 ΚΠΔ, σ. 1756, αρ. 5, Παπαδαμάκης Α., Ποινική Δικονομία, 12η εκδ. 2025, σ. 365.
- ⁹ 9 . Παπαδαμάκης Α., ό.π.

© 2026 ΤΝΠ Qualex

Qualex